

praescribentis etiam in foro conscientiae; vel sunt possidentis vere, et jure contractus fiunt, v. g. ementis, donatarii etc.

878. IV. Ususfructus, usus, habitatio, servitus acquiruntur lege et conventione. Amittuntur autem 1. *Rei destructione*. 2. *Si sint ad tempus, eo expirante*. 3. *Morte usufructuarii*. Possessio acquiritur apprehensione vera aut ficta, et dispositione legis: amittitur 1. *Voluntate nolentis possidere*, nisi sit pupillus. 2. *Oblivione, quod res sit sua*. 3. *Rei ablatione*. 4. *Fuga animalis non habentis consuetudinem redeundi*.

§. II. Principia generalia de primis modis acquirendi dominium.

„*Nota. Exercitium justitiae commutativae consistit in acquisitione, translatione, et reparacione juris rigorosi.* 1. *Acquisitio juris* fit vel titulo „juris naturalis, qui est occupatio, et accessio; vel titulo juris positivi humani, qualis est potissimum praescriptio; vel titulo mixto ex utroque, „cujusmodi est successio ab intestato. 2. *Translatio juris* contingit aut dispositionibus gratuitis maxime ultimae voluntatis, aut contractibus onerosis. 3. *Reparatio* fit per restitutionem ex re accepta, et injusta acceptione, de qua jam supra satis dictum est.

„1. Aliqua bona *nunquam* fuerunt in dominio alicujus, ut sunt ferae, pisces, volucres, uniones, et metalla. 2. Aliqua fuerunt, sed *desierunt esse*, in patrimonio seu dominio alicujus, ut thesauri, bona vacantia, et derelicta. 3. Aliqua sunt in dominio, sed *incerto*, ut res deperditae sine delicto, vel ignotis ablatae cum delicto. 4. Aliqua sunt in dominio certo, sed *non hominis privati*, ut sunt res sacrae, quae ad cultum divinum per consecrationem dedicatae sunt, e. g. templa, altaria, calices, campanae etc. vel religiosae, quae piis usibus sine consecratione ab Ecclesiasticis Superioribus destinantur, e. g. Monasteria, Hospitalia etc. vel publicae, quae sunt res Universitatum, e. g. portus, viae etc. Res ergo sub nullius priuati dominio hoc versu continentur.

„*Natura, facto, censura, tempore, casu,*
„*Res sub nullius dicitur esse bonis.*

„Natura libera, seu animalia obtinentur *venatione*: facto libera seu derelicta, item tempore libera seu thesauri, acquiruntur *inventione*: censura libera seu sancta, et casu libera seu haereditates vacantes, quas moriens reliquit sine haerede necessario ac dispositione ultima, et jacentes, quas haeres adire recusat, habent *specialia*; nam bona vacantia pertinent ad fiscum etc.“

879. Princip. I. *Occupatio est rei vacantis* (hoc est, quae nullum habuit dominum, ut ferae sylvestres et vagae, aves in aere etc., item gemmae, lapilli in littore etc.) *vel derelictae* (quae dominum habuit, sed habere desiit) *corporalis apprehensio cum animo eam habendi ut suam*. Res vacantes et derelictae fiunt primi occupantis. De rebus vacantibus animatis constat ex l. 1. ff. de acquir. rerum domin. Huc non pertinent ferae mansuetae et domesticae, ut bos, ovis, gallina etc., etsi a custodia domini sui longius absint, pertinent adhuc ad dominum suum; ideo ubicumque fuerint repertae, vel etiam incendio, naufragio vel lupo ereptae, restituenda sunt domino.

De rebus vacantibus inanimatis constat ex l. 3. ff. de rerum divis. Inter res *derelictas* eae tantum debent recenseri, quas dominus non amplius vult esse e numero rerum suarum, nec curat eas recuperare, cum facile possit; ideo res metu naufragii vel incendi ejactae, vel e tali periculo

ereptae non fiunt primi occupantis. L. *Navigia*. Cod. de furtis. De thesauris supra egimus.

880. Princip. II. *Accessio est jus, quo res aliqua fit tua, quia rei tuae tanquam presuppositae et principaliori accedit*. Accessio *naturalis* fit primo per nativitatem: sic dominus pecoris fit dominus foetuum, dominus fundi fit dominus arborum, quae in illo crescunt; accessorium enim sequitur principale, juxta reg. 42. in 6.... Secundo, fit per *alluvionem*, quae est incrementum ex eo, quod uni praedio, alluente flumine, demitur, et alteri adjicitur; id si fiat quasi insensibiliter, dicitur *alluvio latens*, et pertinet ad eum, cuius fundo adjicitur; si fiat avulsio per manifestum fluminis impetum, vocatur *incrementum patens*. Si partem notabilem vis fluminis de tuo praedio subtraxerit, manet tua; si fero fundo alieno adhaeserit, et arbores, quas secum traxit, in eo radices egerint, ex eo tempore censetur alieno fundo acquisita. Accessio *industrialis* fit 1. per *plantationem*. 2. Per *implantationem*: unde si quid inaedificetur, aut implantetur fundo alieno, dominus fundi fit dominus aedificii et plantae, sive arbores, postquam radices egerint, cedunt solo tanquam principaliori. 3. Per *intexturam*. 4. Per *scripturam, et pictionem*. 5. Per *specificationem*, quae fit introductione novae formae in materiam, ita ut censeatur produci quasi nova species, v. g. quando ex lana fit pannus. Juxta communiorum ad acquirendum dominium rei alienae per specificationem requiritur, ut facta sit bona fide. Vide *La Croix* L. 3. p. 2. n. 125. cum *Haun*.

„Pro accessione industriali sequens serviet regula:

„*Quidquid plantatur, scriitur, vel inaedificatur,*
„*Omne solo cedit, radices si tamen egit.*

881. Principium III. *Praescriptio* est *acquisitio dominii per possessionem bona fide cum debito titulo, et tempore legitimo continuatam*. Juxta Laymann l. c. differt ab usucapione, sicut effectus a causa. *Usucapio enim* juxta l. 3. ff. de usurp. et usucap. est *adjectio dominii per continuationem possessionis temporis lege definiti*. Hinc fere pro eodem accipiuntur. Praescriptio transfert dominium non tantum in foro externo, ita ut completa praescriptione repetenti rem suam negetur actio, hoc est non audiatur in judicio, sed etiam in foro conscientiae; ita ut ille, qui legitimate praescripsit, et postea advertit rem fuisse alienam, non teneatur illam restituere priori domino. Ita Covarr., Haun. t. 8. n. 164., Less., Lugo, Engel, Schmalzgr., Laym. L. 3. de Just. t. 1. cap. 8., Plat. et alii contra Hugo et Rosel., qui absolute negant; item contra Adriatum, Medinam, et paucos, qui ad hoc requirunt negligentiam culpabilem prioris domini. Prob. primo: Hic modulus acquirendi approbatur a *Jure civili*, ut patet ex l. 1. ff. de usurp. et usucap., item a *Jure canonico* l. 2. Decret. c. 6. tit. 26. de praescript., et caus. XVI. q. 3. c. 11. Ergo hoc ipso valet pro foro conscientiae: alias iura non obtinerent finem suum, scilicet securitatem possessionis, et ne possessores ejusmodi prope immortali timore teneantur, ut habetur l. 7. Cod. de praescript. 30 vel 40 ann. Denique hae leges justae non essent, si observari non possent, nisi cum peccato. Vide *La Croix* L. 3. p. 2. a. n. 470.

882. Conditiones requisitae ad legitimam praescriptionem sunt I. *Res apta praescribi*: specialiter jure prohibentur praescribi res sacrae, monasteria, Ecclesiae, calices, jura spiritualia, v. g. jus cognoscendi et judicandi causas ecclesiasticas etc. Jus decimandi ex dispositione legum non patitur praescriptionem, ideoque non valet talis praescriptio ordinaria, vel extraordinaria sine titulo; valet tamen, ut hodie multi defendant, extraordinaria cum titulo, vel immemorabilis. Item praescribi nequeunt res

communes sive publicae ut forum, viae, plateae, pontes, l. 9. ff. de usurp. et usucap. Plura de his vide apud P. Engel.

Q. Quae res praescribi non possunt.

*Nota. Alia est praescriptio positiva, qua alicujus rei dominium afferatur alteri, et transfertur in praescribentem, e. g. si quis praescribat pecuniam inventam. Alia privativa, qua priori domino aufertur quidem jus activum, nullum autem praescribenti novum acquiritur, e. g. si ager Caji liberatur a servitute patendi transitum Titii: in primo dicitur *jus praescribi*, in secundo *praescribi juri*, seu praescribi immunitatem a jure, extinctionem juris.*

*R. Praescribi non possunt quae non sunt in commercio privatorum, aut alienari non possunt, tum quia praescriptio est species alienationis, tum quia fit mediante possessione; ergo cum ea, quae sunt extra commercium humanum, possideri non possint etc. Quare praeter res supranumeratas praescribi nequeunt 1. *Aliqua jura Ecclesiastica*: sic contra subjectionem erga Sedem Apostolicam jure divino constitutam, item contra immunitatem ecclesiasticam nulla praevalet praescriptio; nec contra res Ecclesiae male alienatas a Praelato, quamdui hic vivit; nec a laicis ius conferendi Beneficia, aut jus decimandi etc. quamvis juri decimandi possit praescribi. 2. Nec *jura majestatis intrinseca*, quae Principi debentur ratione supremae potestatis, e. g. jus exigendi homagium, ferendi leges, dominium altum in bona subditorum pro exigentia necessitatis, postas judicaria in controversiis civium, jus exigendi tributa in recognitionem supremae jurisdictionis, dirigendi rem annonariam, commerciorum etc. 3. Nec *res pupillorum*, bona adventitia filiorum familias, bona prodigorum, aut Ecclesiarum, quae destituuntur Rectore etc. 4. Nec *actus merae facultatis*, qui fiunt sine animo obligandi. 5. Nec *res furtivae*, nisi sit praescriptio extraordinaria 40 annorum, vel ordinaria purgatio prius vitio, quae purgatio fit per hoc, quod res furtiva prius redeat ad dominum, et tunc primum ad alium bona fide, ut docet P. Soel lib. de praescript. et P. Boechon Append. de praescriptione. Aliud est, si accedit privilegium Papae pro praescribendis quibusdam juribus ecclesiasticis, aut si decimae non possideantur titulo spirituali, sed sint saeculares etc.*

*Dices 1. Ergo neque poterunt praescribi *jura alia*, e. g. servitutum etc. quia non possunt possideri, et sunt spiritualia. 2. Nec *jura Episcopalia*. 3. Nec *exemptio a subjectione* erga Superiorem Ecclesiasticum etc.*

*R. Ad 1. N. possidentur enim quasi possessione, quae habetur per usum juris non vi, non clam, non precario exercitum; et solum sunt spiritualia, prout haec opponuntur corporalibus, non prout naturalibus. Ad 2. *Jura Episcopalia* solam jurisdictionem requirentia, e. g. instituendi et destituendi Beneficiatos, ferendi et solvendi censuras, jus sepulturae, quartae decimarum et funeralium etc. posse praescribi cum titulo 40. ann. sine titulo tempore immemorabili docet P. Boechon ex regula Bonifacii VIII. qui tantum tempus exigit in iis, quibus jus commune fortiter restitit, et alter habet intentionem fundatam in Jure, c. 1. h. tit. in 6. Ad 3. Si subjectio est juris tantum humani, potest illi praescribi, licet subjectione stante non possit essentialibus subjectionis praescribi.*

*883. II. *Bona fide*, quae est credulitas, qua quis sibi rationabiliter persuadet rem, quam possidere incipit, esse suam, aut saltem nescit esse alienam, ut ait Plat. hic n. 593. Unde possessor malae fidei, qui scit vel credit rem esse alienam, nequidem tempore immemorabili praescribit, juxta reg. 2. juris in 6. Possessor malae fidei ulla tempore non praescribit. Item c. fin. l. 2. Decret. tit. 26. *Synodali judicio definitus*, ut nulla*

*valeat absque bona fide praescriptio tam canonica, quam civilis. Nec sufficit tantum bona fides ab initio, sed quamdiu currit praescriptio, ita ut haec interrumptur, quamdiu desinit bona fides; in hoc correctum est jus civile a jure canonico; c. enim cit. porro ita statuitur; Cum generaliter sit omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quae absque peccato mortali non potest observari; unde oportet, ut qui praescribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienae. Vide ibid. c. vigilantis. Haec confirmata vide in Tom. III. Bullarii Bened. XIV. epist. quae incipit: *Urbem Antibarum*. §. 23. Si dubitans possessionem inchoet, nulla est bona fides, quia stante dubio non habetur judicium prudens de re ut sua; ergo talis se exponit periculo occupandi rem alienam, et formaliter peccandi. Qui de re jam bona fide possessa incipit dubitare, tenetur inquirere; si dubium vincere nequeat, licite potest se resolvare ad eam detinendam, quia melior est conditio possidentis. Porro fides requisita debet esse theologicę et juridice bona, hoc est, non tantum debet esse absque peccato, sed etiam non debet adesse ignorantia juris; bonae tamen fidei non obest ignorantia facti, l. 4. ff. de juris et facti ignorantia.*

*884. III. Requiritur *titulus*, qui triplex est. Alius verus, qui nullo substantiali vitio laborat, v. g. valida emptio. Alius *coloratus*, sive *apparens*, qui occulta laborat nullitate, v. g. si a Titio emas rem, quam putabas esse Titii; cum tamen sit Caji. Alius *existimatus*, qui prudenter creditur intervenisse, et tamen non intervenit, v. g. si ex haereditate possideas rem, quae a patre tuo dicitur empta fuisse, cum tamen empta non sit. Alius est *praesumptus*, quando nequidem allegari potest certus titulus, sed tantum praesumitur intervenisse ob longitudinem temporis. Haec conditio expresse habetur l. 24. Cod. de rei vind. *Nullo justo titulo praecedente, possidentes ratio juris querere dominium prohibet*. Non tamen requiritur titulus verus; hic enim statim se solo sine praescriptione dominium transfert. In praescriptione ordinaria brevis vel longi temporis, scilicet 3, 10, 20 annorum debet posse allegari, et probari certus titulus coloratus vel existimatus. In praescriptione longissimi temporis 30 vel 40 annorum vel extraordinaria praesumitur ex diuturnitate temporis titulus, nisi jus commune praescribenti resistat; sic qui contra Ecclesiam Parochiale praescribere vult decimas, praeter possessionem 40 annorum debet vel docere titulum, vel tempus immemorabile.*

*885. IV. Requiritur *possessio continuata per tempus lege definitum*. Vide dicta n. 863. sub finem. Tempus in jure aliud dicitur *breve*, quod est infra decem annos: aliud *longum*, quod inter praesentes (qui habitant in eodem territorio) est saltem 10 annorum, inter absentes 20: aliud *longissimum*, quod est saltem 30 annorum. Tempus *immemorabile* dicitur, cuius nescitur initium. Ad praescribendum *res mobiles privatorum*, ut sunt pecuniae, vestes etc. requiritur triennium, tum ex l. 2. Instit. tit. 6. de usucap. et longi temp. praescript. init. *Res mobiles per triennium, immobiles vero per longi temporis possessionem* (*id est*, inter praesentes decennio, inter absentes viginti annis) *usucapiantur*; tum ex l. un. Cod. de usucap. transform. si praescriptio fiat cum titulo et bona fide; si fiat sine titulo, requiruntur 30 anni. Eadem praescriptio triennalis etiam procedit adversus res pertinentes ad Ecclesiam. Laymann l. 3. de Just. t. 1. c. 8. n. 13. Res vero mobiles sine titulo usucapiuntur triginta annorum spatio: excipiuntur etiam res mobiles furtivae, vel vi acceptae res immobiles, ad quarum praescriptionem requiruntur 30 anni. Inst. l. 2. tit. 6. §. *furtivae*: non eo sensu, quasi fur possit praescribere, cum sit possessor malae fidei, sed hoc sensu, quod alias, qui rem furtivam bona fide emit, vel ejus haeres factus est,*

spatio 30 annorum possit praescribere, ut habetur ibid. §. 3. Item eo casu, quo ipsi furi supervenerit bona fides, v. g. quia a Confessario ei dictum est, licite tunc rem potuisse accipi vel retineri, ut ait *La Croix* l. c. n. 531... 2. Res minorennum non praescribuntur, nisi triconta annis. Ibid. 3. *Res immobiles spectantes ad privatos* praescribuntur cum titulo inter praesentes decennio, inter absentes spatio 20 annorum: sine titulo spatio 30 annorum. Excipe etiam, si res immobilis a possessore malae fidei ad te pacto vel contractu translata sit, non poteris, domino ignorante, ante 30 annos usucapere. *Laym.* l. c. Duxi, *res immobiles privatorum*: nam bona tum mobilia, tum immobilia fisco jam incorporata 30 vel 40 annis usucapiuntur: adversus Ecclesiam Romanam, h. e. Lateranensem, et summum Pontificem centum annis praescriptio perficitur, c. *ad audientiam*. c. *illud de praescript.*: adversus Ecclesias inferiores, hospitalia, causas pias, et civitates spatio 40 annorum. Vide *Laym.* l. c. Res pupillorum tantum praescribuntur tempore inmemorabilis. 3. Cod. de praescr. 30. vel 40 annorum.

886. Porro juxta reg. 3. Jur. in 6. *sine possessione praescriptio non procedit*; ad eam inchoandam requiritur possessio naturalis et civilis; ad continuandam vero sufficit civilis, L. 1. 6. et 25. ff. de acquir. possess. item l. 4. cod. de acquir. et retin. possess. diserte dicitur: *licet possessio nudo animo acquiri non possit, tamen solo animo retineri potest*. Possessio facti dicitur, qua insistitur rei, praeseindendo, an juste, vel injuste: *Juris* vero, qua juste rei insistitur. Possessio facti iterum alia est *naturalis*, qua quis corpore et animo insistit rei; alia *civilis*, qua solo animo res tenetur, etsi aliis insistat re, et facto. Denique possessio debet esse propria sive fieri nomine proprio, non alieno; hinc qui detinent rem non ut suam, sed nomine alterius, ut depositarius, commodatarius, locatarius, tutor etc. non possident, nec unquam praescribunt. Probabiliter creditori intra 30 annos debitum non petenti etiam opponi juste potest exceptio praescriptionis. Plura apud J. C.

Q. Quae impedimenta praescriptionis.

R. Aliqua faciunt, ut *non procedat, non currat* praescriptio, hoc est, „ut initio statim defectus se opponat, vi cuius ne quidem inchoari possit, „e. g. antecessor rem furto aut vi possedit, si hoc deprehendat successor, „nunquam potest hic successor inchoare praescriptionem; si vero non de-„prehendat, poterit successor particularis cum bona fide tempore ordinaria praescribere, successor universalis vero solum tempore longissimo: „est autem *universalis*, qui titulo haereditatis immediate auctori fidei suc-„cedit: *particularis*, qui titulo alio, e. g. empti, donati, legati etc.

Aliqua praescriptionem *interrumpunt*, hoc est, inchoatam jam ita extingunt, ut remoto etiam impedimento tempus praecedens computari non possit; e. g. si detegatur defectus bonae fidei, si oriatur inhabilitas possessionis, si lis coram iudice desuper fuerit contestata etc.

Aliqua praescriptionem faciunt *dormire*, id est, inchoatam inhibitent, interim, ita tamen ut remoto hoc impedimento tempus praecedens, cum subsequente queat computari, e. g. respectu omnium dormit praescriptio tempore belli grassantis, pestis etc., ubi nemo potest in tribunalibus ius suum persequi: respectu Ecclesiae, quando haec viduatur Rectore; respectu filiifamilias quoad bona adventitia, quando est adhuc sub patria potestate: respectu uxoris quoad bona dotalia, quamdiu vivit maritus etc. Denique *rescinditur* praescriptio per restitutionem in integrum, qua gaudent Minores per 4. annos post adeptam Majorenitatem, Ecclesiae 4. annis ab inito contractu vel sententia, et omnes illi, qui aliena voluntate reguntur, ut *Communitas*, hospitalia etc.

„De successione ab intestato vid. post n. 956.

„*Non usu capies, nisi sint tibi talia quinque*.

„1. Sit res apta, 2. fides bona, 3. sit titulus quoque justus.

„4. Possideas juste, 5. completo tempore legis.“

ARTICULUS V. Principia generalia de dominio ex contractibus.

§. I. De contractibus in genere.

887. *Nota.* Contractus late sumitur 1. pro quolibet pacto, aut conventione, sive inde oriatur obligatio sive non, et difinitur: *Duorum pluriumve in idem placitum consensus*. L. 1. ff. de pactis. 2. Stricte pro tali conventione aliquorum inter se, ex qua utrinque nascitur obligatio, et dicitur contractus *onerosus*. Sic l. *Labeo* 19. ff. de V. S. definitur: *ultra citroque obligatio*, scil. causaliter; contractus enim causat obligationem. 3. Sumitur modo quodam medio, vi cuius in una tantum parte oritur obligatio: hic vocatur contractus *lucratus*, ut *donatio*. Porro pactum stricte tale per se quidem obligat in conscientia sicut contractus; differt tamen ab eo, quod hic simul pariat actionem civilem, pacto autem tantum concedatur *actio praetoria*. Ex his contractus, de quo hic agemus, recte definitur: *Duorum vel plurium in idem consensus liber et legitimus, quo vel se invicem, vel saltem unus se alteri obligat ad aliquid dandum, vel agendum*. Inter alias divisiones contractus celeberrima est in *Nominatum*, et *Innominatum*. *Nominatus* est, qui in jure habet proprium nomen: *Innominatus* venit nomine communi conventionis, pacti commutationis etc. Hic fit variis modis, v. g. *do tibi, ut des: do, ut facias: facio, ut des: facio, ut facias*. L. 5. ff. de praescript. verb.

888. *Principium.* Ut validus sit contractus, et inducat obligationem in conscientia requiritur I. *Consensus internus*, h. e. voluntas explicita, vel implicita se obligandi. *Prob.* 1. ex l. 3. ff. de oblig. et act. *Non satis est dantis esse nummos, et fieri accipientis ut obligatio nascatur: sed etiam hoc animo dari et accipi, ut obligatio constituitur*: et l. 1. ff. de Pact. *Nam et stipulatio, quae verbis fit, nisi habeat consensum, nulla est*. *Prob.* 2. *Obligatio, quae est ex contractu, nascitur a voluntate se obligantis; ideo enim obligor, quia volui; ergo ubi non est voluntas se obligandi, non est obligatio; ergo cum contractus essentialiter causet obligationem, deficiente voluntate se obligandi, deest essentia contractus*. Ita *Sanch.*, *Lugo* hic d. 22. n. 45. et alii contra *Vasq.*, *Dicast.* Duxi, *voluntas explicita vel implicita; explicite enim se obligat, qui id verbis, signis, aut scriptura exprimit; implicite, qui vult aliquid cum tali obligatione connexum*. Sic admittens officium judicis se obligat ad ferendas sententias justas.

889. II. Requiritur *consensus liber*, scil. ab inadvertentia, ut fiat cum tali deliberatione, quae sufficeret ad peccatum grave. Item *liber* ab ignorantia, et errore circa *substantiam* contractus: hinc nullus est contractus, si emas vitrum, putans esse gemmam; validus autem est contractus, licet interveniat error vel dolus circa circumstantiam accidentalem; quia manet consensus circa substantiam, nisi contrahens expresse intendat se non obligare non existente hac vel illa qualitate, ut ait *Laym.* l. 3. t. 4. c. 5. n. 3.

890. III. Requiritur, ut consensus sit etiam externe manifestatus, quia contractus est actus humani commercii; homines autem non penetrant interna: ergo ut valeat, et obliget contractus, debet fieri per signa externa. *La Croix* l. 3. p. 2. n. 654. cum *Lugone*, et *Dicast.*

891. IV. Reliquae conditions sunt 1. Ut consensus fiat a persona habente rerum suarum administrationem. 2. Ut sit legitimus, sive lege non prohibitus. 3. Ut sit circa materiam possibilem, et honestam.